

MUNI
FSS

**ENSn4446: Kvantitativní výzkum
v environmentalistice**

Kvanti a kvali výzkumné techniky

Tomáš Doseděl – dosedel@fss.muni.cz

Základní techniky výzkumu v sociálních vědách

- Experiment
- Dotazníkové šetření
- Pozorování
- Nevtrávané techniky
- Evaluační výzkum
- Rozhovor
- Sekundární analýza dat

Základní techniky výzkumu v sociálních vědách

- Experiment
- Dotazníkové šetření
- Pozorování
- Nevtrávané techniky
- Evaluační výzkum
- Rozhovor
- Sekundární analýza dat

Experiment

Experiment

- Závisle proměnná** (Dependent variable)
- Nezávisle proměnná** (Independent variable)

Experiment

- **Závisle proměnná** (Dependent variable)
- **Nezávisle proměnná** (Independent variable)

NEZÁVISLE

Zmáčknu tlačítko

Přiliju vodu do mouky

Podám antibiotikum

ZÁVISLE

rozsvítí se žárovka

vznikne těsto

zničím bakterii

Experiment

- **Závisle proměnná** (Dependent variable)
- **Nezávisle proměnná** (Independent variable)

NEZÁVISLE

Zmáčknu tlačítko

Přiliju vodu do mouky

Podám antibiotikum

ZÁVISLE

rozsvítí se žárovka

vznikne těsto

zničím bakterii

Experimentálně zjišťujeme, jestli nezávisle proměnná má vliv na závisle proměnnou.

V sociálních vědách často problematické určit směr kauzality (co je příčina, co následek).

Experiment

- Pre-test:** otestujeme situaci na začátku
- Impulz:** provedeme akci
- Post-test:** otestujeme situaci na konci

Příklad:

znalosti o uhlíkové stopě – seminář pro střední školy – znalosti se zvýšily

Experiment

- Pre-test:** otestujeme situaci na začátku
- Impulz:** provedeme akci
- Post-test:** otestujeme situaci na konci

Příklad:

znalosti o uhlíkové stopě – seminář pro střední školy – znalosti se zvýšily

Problém:

Nejsme jediní, kdo provádí impulz. Sociální systémy nejsou většinou uzavřené!

Experiment

Problém:

Nejsme jediní, kdo provádí impulz. Sociální systémy nejsou většinou uzavřené!

Řešení: zavedeme kontrolní skupinu

Skupina 1: pre-test – impulz – post-test

Skupina 2: pre-test – post-test

Zjistíme, jestli změna je skutečně způsobena naším působením

Experiment

Problém:

Nejsme jediní, kdo provádí impulz. Sociální systémy nejsou většinou uzavřené!

Řešení: zavedeme kontrolní skupinu

Skupina 1: pre-test – impulz – post-test

Skupina 2: pre-test – post-test

Zjistíme, jestli změna je skutečně způsobena naším působením

Problém: lidi poznají, že je ovlivňujete

Experiment

Problém: lidi poznají, že je testujete

Řešení: ovlivňujeme všechny (placebo)

Skupina 1: pre-test – impulz – post-test

Skupina 2: pre-test – falešný impulz – post-test

Experiment

Problém: lidi poznají, že je testujete

Řešení: ovlivňujeme všechny (placebo)

Skupina 1: pre-test – impulz – post-test

Skupina 2: pre-test – falešný impulz – post-test

Double-blind: ani respondent, ani výzkumník nejsou schopni odhalit, jestli je impulz pravý nebo falešný (v sociálních vědách dost těžko dosažitelné)

Randomizace: o členství ve skupině rozhoduje náhoda (los)

Experiment

Pozor na etiku!

Pracujeme s lidmi, ne s chemikáliemi

Etická komise MU

(Zimbardo, Milgram a další)

Das Experiment

Pozorování

Zúčastněné

- Výzkumník se stane součástí zkoumaného terénu
- Příklad: přihlásím se ke studiu vysoké školy, abych mohl zkoumat vysokoškolské prostředí
- Vrať se do hrobu: <https://youtu.be/ZaR6-ZswBWM>

Nezúčastněné

- Výzkumník není součástí zkoumaného terénu
- Pozoruje dění s odstupem

V obou případech je problematická role výzkumníka, jeho vliv na pozorované dění

Pozorování

Přiznané

- Všichni vědí, že výzkumník je výzkumník
- Ovlivňuje to jejich chování?

Skryté

- Výzkumník se tváří jako zkoumaný subjekt
- Problém s etikou (debriefing)

Pozorování

- Nutno proniknout do výzkumného terénu (role gatekeeperů)
- Předem vyřešit potřebné souhlasy a povolení
- Vyřešit etické problémy
- Znat výzkumný terén natolik, aby bylo možné pozorovat nerušivě nebo proniknout jako zúčastněný pozorovatel
- Vést si výzkumný deník, pořizovat záznamy (opět: právo, etika)

Nevtíravé techniky výzkumu

- Můžeme zkoumat sociální realitu, aniž bychom ovlivnili jednání aktérů?
- Můžeme, například zpětně

- Videozáznamy, nahrávky
- Deníky, dopisy
- Předměty
- Veřejné dokumenty: smlouvy, noviny, reklamy
- Existující statistiky: sekundární analýza dat

Rozhovor

Nestrukturovaný:

- výpověď je plně na respondentovi
- výzkumník jen povzbuzuje
- autenticita × redundance

Polo-strukturovaný:

- stanovena jen obecná témata rozhovoru
- výzkumník navodí téma a nechá respondenta mluvit
- rozhovor usměrňovaný, redundance střední, na některá témata se nemusí dostat

Strukturovaný:

- přesně daný scénář / seznam otázek
- obdoba „kvalitativního dotazníku“
- respondent nemá prostor pro témata, která považuje za důležitá

Rozhovor

- nahrávka + přepis rozhovoru
- analýza textu (kódování významů, propojování témat, zvýrazňování)

Analýza obsahu

- Text, obraz, zvukový záznam, film...
- Dva přístupy: „kvantitativní“ a „kvalitativní“

Analýza obsahu

„Kvantitativní“ přístup k analýze obsahu

- Počítání výskytů (% sprostých slov ve filmu)
- Srovnání
 - napříč žánry (komedie vs. romantické filmy)
 - napříč typy (české vs. americké filmy)
 - napříč časem (1950s vs. 1990s vs. 2000s)
- Různé přístupy k výběru výzkumných jednotek (filmy, herci, režiséři...) i výzkumného vzorku (všechny, náhodný výběr, každý n-tý...

Analýza obsahu

„Kvalitativní“ přístup k analýze obsahu

- Manifestní vs. latentní význam
- Vytváření kódů – zástupných konceptů, které charakterizují konkrétní kusy textu
- Vztahy mezi kódy, jejich vývoj v čase

Focus group

- Skupinový rozhovor s více respondenty současně
- Moderátor otevírá témata, klade otázky, usměrňuje diskuzi
- Smyslem je interakce v rámci skupiny, nikoliv série monologů

Evaluační výzkum

Má za úkol vyhodnotit např.:

- Zda je potřeba nějaký problém řešit
- Jestli se aktuální řešení vyplácí (nejen finančně)
- Jestli nějaké řešení funguje

Evaluační výzkum

Má za úkol vyhodnotit např.:

- Zda je potřeba nějaký problém řešit
- Jestli se aktuální řešení vyplácí (nejen finančně)
- Jestli nějaké řešení funguje

Používá celou škálu výzkumných metod a designů:

- Experiment
- Sekundární analýzu dat
- Rozhovory, pozorování
- ...

Uvidíte příště...

Základní principy dotazníkového šetření